

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 196
שבת תשע"ט

האברך הנ"ל נסע לישוב יחד עם עוד ת"ח שרגיל בהתמסרות למען העירובים בערי הארץ, ועברו בישוב להשלים את החוטים החסרים, בהתמסרות גדולה כ"כ, שזה עצמו היה לפלא ולהערכה בעיני אנשי הישוב שהיו מעורבים בדרישת עשיית העירוב, לראות את החשיבות של מצות העירוב, למנוע רבים ממכשול. [באחד המקומות הוא עבר בשדה לקשור את החוט, והצטייד מראש עם מגפיים גדולות, כדי שלא יתלכלך מהבוץ. אבל באותו מקום היתה ביצה, שהוא לא שיער את העומק שלה, ותוך מספר שניות הוא שקע בתוכה, כמעט עד ברכיו. ובכל זאת המשיך בדרכו עם החוט בידו].

גודל ההשקעה והקושי בהתמודדות בכשרות העירובים

בדברים אלה יש תועלת גם לכל אחד מאיתנו לדעת את גודל ההשקעה וההתמסרות הנדרשת לצורך עשיית העירוב, ולצורך אחזקתו במצב כשר, אפילו רק בצורה מינימלית של ישוב, שיהיו חוטים קשורים כהלכה, גם זה דורש השקעה עצומה. בימים של חורף כאשר חוט נקרע, האחראי צריך

האברך שוקע בנוץ עם סילול החוט בידו

ללכת בדרך לא דרך, להתלכלך ולהרטב. ובפרט כאשר משהו מסתבך, החוט נתקע בעצים שגדלו, או נוסף איזה מבנה מתחת החוט, או שהעמוד נפל. דברים שמצויים בכל עירוב, והאחראי לבד צריך להתמודד עם כל הקשיים, גם כאשר המשכורת החדשית עומדת על כמה מאות שקלים בלבד. זה עבודה שאין לה דמיון בדברים אחרים, בין בעבודות גשמיים של פרנסה, ובין בעבודות רוחניות של כשרות, אין עוד דבר שמתמודדים עם כל כך הרבה קשיים פיזיים, ועם משכורת כ"כ קטנה, והתמודדות אישית לבד ללא מערכת שמסייעת.

לכן מצד אחד אנו צריכים לחזק אצלנו את גודל ההערכה אל האחראים המסורים, ולמצוא דרך להעביר להם את המסר החשוב הזה, לרומם את רוחם ולחזק את ידם. ויחד עם זאת להבין שלא כל אדם מסוגל, לא בכל ישוב יכולים לעמוד בזה. רבים הם הישובים שלצערנו לא עומדים בזה, וגם כשיש אחראי לא תמיד העירוב כשר, ואי אפשר להאשים כל כך את האחראי בכך, אלא רק אפשר לסייע לו, ובינתיים לדעת לא להסתמך על עצם הדבר שיש אחראי או שהישוב דתי, אלא צריך שהעירוב יבדק ע"י אדם מומחה ומנוסה בעירובים, שידע להגדיר את רמת הכשרות, שאכן לא תמיד תהיה כשרה, או שלא תהיה מספיקה לבני משפחות האברכים עקב חוסר הדרישה והאמצעים.

הנחת פת לעירוב הצרות לכל השנה או כל שבת

לאחר שסיימו את העירוב, הדיעו לתושב שהיה אחראי על העירוב לבדוק אותו עד שהתגלתה הבעיה, ואמרו לו שיחזור לתפקידו ויתחיל שוב לבדוק את העירוב, כי עכשיו כבר יש עירוב. כמו כן שיניח פת לעירוב הצרות ואכן באותו שבוע הוא כבר התחיל בבדיקת העירוב. והתקשר לשאול כיצד לזכות את הפת, והיכן להניח אותה. האם לעשות כל שבוע או להניח מראש לכל השנה, ועוד שאלות נוספות.

המשיב במוקד אמר לו שעדיף שיקנה מצות ויניח אותם לעירוב לכל השנה, ולא שיעשה כל שבת מחדש, ומקור הדברים הוא מדברי הרמ"א (ס"ו ס"ח) שכתב, לכן נהגו לעשות העירוב חלת מצה, שאינה ממהרת להתעפש, ועוד דיכולים לשמרה בימי הפסח, וזה יותר טוב מלערב כל שבת ושבת שלא ישכחו מלערב. מבואר ברמ"א שעדיף לעשות עירוב אחד לכל השנה, ועיקר הטעם שנוגע בזמנינו, שמא ישכחו מלערב. גם אם הוא מתרגל לעשות כל שבת עם החלות של שבת, וסבור שלא ישכח, מצוי מאוד שאדם נוסע לשבת לעיר אחרת, ומתוך טרדת הנסיעה יכול לשכוח לומר למישהו אחר לעשות עירוב, וגם אם יאמר לו לעשות עירוב, קשה

השלמת העירוב בישוב עם החוטים בגג הרפתות

בימים אלו הסתיים בס"ד אחד הפרויקטים, בבניית עירוב של ישוב בדרום באזור העיר נתיבות, ישוב שעשו בו עירוב חדש לפני כארבע שנים, בסכום של יותר ממאה אלף שקלים, והיה אחראי שבדק אותו כל שבוע, וכאשר הגיע נציג של מוקד העירוב לישוב, התברר שהעירוב הזה לא התחיל להיות עירוב, מפני שבכל מקום שהיתה רפת, הוא חסך בעמודים, וקשר את החוט לגג הרפת, ומהקצה השני של הגג קשר חוט נוסף אל העמוד הבא אחריו.

רוב גדרות הרפתות אינן כשרות למחיצה

בצורה כזו יש שתי בעיות, א. הרפת עצמה אינה מוקפת בגדרות כהלכה, המעקה שיש לפרות, עשוי משנים או שלשה פסי ברזל מאוזנים, שיש ביניהם יותר משיעור לבד [כך המצב ברוב הרפתות, ועכ"פ בכל רפת לפחות בחלק מהצדדים], וא"כ הרפת פרוצה, והיא גם פירצה של יותר מ"י אמות לכל העירוב של כל הישוב. ב. מלבד מקום הרפת, גם הצורת הפתח שמגיעה עד הרפת, וכן זו שממשיכה אחרי הרפת פסולה, כי צורת הפתח בנויה מעמוד מכאן ועמוד מכאן ומשקוף מעל שני העמודים (שו"ע סי' שס"ב סי"א), ובמקום שהחוט קשור לרפת הוא אינו מעל עמוד, כיון שהוא קשור סתם לקצה הגג, וגם אם נרצה לקשור את החוט לעמוד, זה יהיה מן הצד של העמוד, ולא מעליו כי הגג נמצא מעליו, וצורת הפתח שהחוט קשור מן הצד, פסולה (שו"ע שם).

לא בכל מקום הפתרון הוא ע"י לחיים

היו כמה אברכים ששאלו למה לא פותרים את הבעיה בקלות, ע"י העמדת לחיים תחת החוטים, והנה אותם אברכים מכירים רק את המציאות ברחובות שבתוך העיר, שקושרים חוט לסורגים שבחלון ועושים לחיים על הגדר שלפני הבתים. אבל כשמדובר בקצה הגג של הרפת שבישוב, הרי המקום שתחת סוף הגג יוצא באמצע החצר, ולפעמים אפילו באמצע כביש שמשמש מעבר שסביב לרפת, ואי אפשר להעמיד שם לחי או חבית, שבוזאי יסלקו אותה משם. [ובנוסף, הפתרון אינו מועיל לסגור את הרפת עצמה, כ"ל באותו א'].

עבודות העירוב בישוב בדרום

לכן הפתרון היה רק להוסיף עמודים חדשים שיעקפו את הרפתות, ויכשירו גם את הצוה"פ שמגיעה עד הרפת, ע"י שיוורידו את החוט מהגג ויקשרו אותו לראש העמוד כהלכה. בישוב זה היו הרבה רפתות, והתיקון דרש להעמיד יותר מחמישים עמודי עירוב חדשים. מוקד העירוב דאג להם לעובדים שסייעו במלאכה, וכמו"כ שכר טרקטור שביצע את חפירת הבורות לעמודים, על מנת שיוכלו להתקדם בהם בצורה מהירה וטובה. בכל זאת העבודה התארכה עקב קשיים טכניים רבים, ובפרט כעת עם ימי הגשמים המבורכים, שאי אפשר לעבוד בהם בחוץ, ובפרט במקומות אדמה שנעשים לביצה רכה.

התמסרות מיוחדת למען תיקון העירוב

לקראת סיום העירוב, היה חסר כמה תיקונים, וקשירת חוטים לעמודים החדשים, באורך של שלשה קילומטרים, הצוות ניסה להתגבר על הקשיים, אך כאמור בימי הגשמים קשה לעשות אותם. אבל מי כעמך ישראל שמתאמצים במצוות, ומוסרים עצמם לעשות גם במצבים קשים יותר. אחד מצוות העובדים שראה שהמלאכה קרובה להסתיים, החליט שהוא ילך גם בגשם וברוחות הסועדות, העיקר שיהיה לכם עירוב לשבת.

המשיב במוקד הטלפוני התחיל לומר לו מתוך ידיעה שזה לא דבר מצוי, אמנם זה כבר איירע פעם אחת, אבל כל אחראי שקצת לומד או שומע את היסודות הראשונים שם לב לכך, שצריך להניח עירוב חצרות. ובכל זאת המשיב הבין להגשותיו במצב של תגלית כזו מסעירה, וקיבל את דבריו, אבל לא בשביל זה לבד הוא הביא את הדברים לגליון. אלא כדי שנדע שיש עוד כמה דברים דומים לזה, שאם האחראי לא עושה את העירוב מתוך ידיעת ההלכות, יכול להיות שלמרות ההשקעה לא יהיה עירוב כשר ח"ו. הכשרת העירוב חייבת להיות ע"י אחראי שלומד את ההלכות, מתמצא בדברים האקטואליים כפי שהובא בגליונות אלו, ויחד עם סיעתא דשמיא נזכה לעירוב כשר, לזכות את הרבים, והיה רצון שלא ייצא מכשול ח"ו.

איזה ברכה מברכים על העירוב החדש

יש לסיים את הסיפור של אותו ישוב הנ"ל, שחידשו בו את העירוב, והשמחה היתה רבה, לאחר תקופה ארוכה שידעו שאין עירוב, מגילוי התקלה עד שהשיגו תקציב ועשו את התיקון, שבתקופה זו הם אמרו לנשותיהם לא לטלטל, והיה קשה להם מאוד. ביום שישי התקשר אחד מהמובילים את הענין ושאל איזה ברכה מברכים על העירוב. המשיב במוקד היה סבור שהוא שואל אם מברכים על מצות עירוב. אבל לא זה הוא התיקון, הוא שאל האם לברך שהחיינו, או הטוב והמטיב. כך זה היה נראה בעיניו, כמו קונה דבר חדש ומשמח.

והנה יש לפלפל בשאלה זו, דהנה ברכת הטוב והמטיב מברכים על מי שרכש דבר חדש יחד עם שותפו, והעירוב אינו רכוש שנוסף לו. אבל שהחיינו מצאנו שמברכים גם על מצוות חדשות, האם יברכו גם על מצוה זו. לגבי שופר סוכה וחנוכה מברכים, ואילו באדם שפעם ראשונה מקיים מצות כיסוי הדם ותפילין נחלקו הפוסקים, ומהו החילוק ביניהם. והאם העירוב החדש דומה למי שמקיים כיסוי הדם בפעם הראשונה, כי התברר שבישוב הזה עדין לא היה עירוב מאז הקמתו, או שמא מספיק שאותו אדם כבר היה שבת אחת בחייו במקום שיש בו עירוב, וא"כ הוא קיים פעם אחת מצוה זו. האם יש הבדל בין אם הוא שותף בעירוב שעושה אדם אחר, לבין עירוב שהוא עושה בעצמו. בכל השאלות האלו יש להאריך ולבאר את החילוקים, ונשאיר לקוראים לעיין בהם ולבארם כהלכה.

לדעת שיעשה כהלכה, שיזכה ע"י אדם אחר, ויניח בחדר המתאים. וכן כאשר האחראי בעצמו נמצא, וצריך לזכות ע"י אדם אחר, לא תמיד יכול למצוא סמוך לשבת אדם שיכול לזכות לאחרים, ואינו יכול לעשות ע"י בניו הסמוכים על שולחנו [ואם זיכה ע"י בנו מעל גיל 13 מועיל רק בדיעבד (שו"ע סי' שס"ו ס"י)]. לכן נכון שבכל עירוב ציבורי, יניחו עירוב ע"י מצות, שיהיה מוכן לכל השנה עם כל פרטי ההלכה.

והנה הרמ"א שם הוסיף וז"ל, מיהו אם רוצים לערב כל ערב שבת ולאכול העירוב כל שבת, הרשות בידם. עכ"ד. וכוונתו שאין איסור לעשות כל שבת. ומהו הענין לעשות כל שבת, מבאר המש"ב (ס"ק כ"ב) כדי שיעשה מצות עירוב בחלות, ויהיה לו את הענין של "הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא, יתעבד ביה מצוה אחריתי", כאשר יברך עליהם לסעודת השבת. ומ"מ לפי משנת ראו שנייה גם עירוב קבוע לכל השנה, שאותו הוא יעשה כדין ובצורה מסודרת, ואם רוצה יוסיף את העירוב של שבת.

האם יש שני עירובי חצרות במקום אחד

ואם תאמר מה הענין להוסיף, אחרי שכבר יש עירוב. התשובה היא שאכן כך משמע בפוסקים, שכתבו שיש ענין לאדם פרטי להוסיף על העירוב של הרב ולעשות עירוב כל שבת, מחשש שם שהמצות יתקלקלו (עי' בה"ל סו"ס שס"ו ד"ה מברך), ומשמע שם שיש לזה דין עירוב, לא רק ספק עירוב. ואם תאמר שכאשר יש עירוב אחר, אין להנחתו דין עירוב, כי אין אפשרות לערב אותו מקום בשני עירובים, א"כ הרי זה צד רחוק לומר שצריך את העירוב שלו, [שמא המצות לא התקלקלו, ושמא יש משהו נוסף שהניח]. וע"כ מוכח שגם כשיש עוד משהו שהניח, יש לפת הנוספת שם של עירוב, ואדרבה חלים שני העירובים, ואפשר לערב עירוב חצרות בשני מקומות [עי' בגמ' (עירובין דף מח), ועי' בחכמת הלב מה שחידש בזה לענין ברכה]. בחברות האברכים ללימוד עירובין, למדו בחודש האחרון את דיני פת העירוב, והסתפקו מה הדין באדם שהניח פת גדולה לעירוב, כגון שהשיעור של מזון שתי סעודות הוא חלה אחת, וזה מועיל אפילו לכל העיר, אבל הוא זיכה שתי חלות והניח את שתי החלות לשם עירוב חצרות עם כל הנוסח, האם שתיהן נעשו עירוב גדול, ועל שניהן יש את הענין של "הואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא", או שמא אי אפשר להניח יותר ממזון שתי סעודות לעירוב, כיון שאין יותר ממה שחייבו חז"ל.

עוד נסתפקנו לפי משנת ששני בני אדם יכולים להניח עירוב חצרות באותה שכונה, ובפשטות יש לשניהם דין עירוב, ולא שכל אחד הוא בספק אם חל אצלו או אצל חברו, [לפי מה שפוסקים כדעת הבית מאיר והחזו"א שאפשר להניח שתי עירובים אם מזכים כל אחד לכולם, ודלא כחכם צבי שסבר שנחשב לחולק את עירובו, ואכמ"ל]. האם ה"ה באדם אחד המניח עירוב אחד במטבח ואחד בסלון, בשני חדרים, ונפק"מ כגון שמניח חלה קפואה במקפיא לכל השנה, ובנוסף עושה עם החלות כל שבת, והם מונחים בסלון. או במקרה הנ"ל של האחראי בישוב שאמרנו לו להניח מצות לעירוב לכל השנה, ואותם מניח בויתרינה בסלון, ובנוסף רוצה לעשות עירוב כל שבוע עם החלות של שבת, כפי שהיה רגיל, ואותם מניח בכניסת שבת, במגירה במטבח. האם זה נקרא שני עירובים בשני בתים, או שמא זה עירוב אחד שאולי לא חל על שניהם יחד, אלא רק על אחד מהם. ויש לדון אם זה דומה לדיני דירות, שכל הבית עם כל החדרים נחשב דיוור אחד, או שמא זה דומה לדין הנחת העירוב בבית אחד (סי' שס"ו ס"ד), שאם מניח את מזון העירוב מחולק בשני חדרים, אינו מועיל, משום שנחשב כשני בתים. וע"פ.

לא לשכוח להניח פת

בדרך אגב באחת מהפניות שהגיעו בשבוע האחרון למוקד העירוב, התקשר אברך שכנראה אחראי על עירוב באיזה מקום, וסיפר שיש ישיבה שנמצאת מחוץ לאזור חרדי, ועשתה עירוב פרטי לישיבה עם עוד כמה בתים סמוכים, שבהם היתה דירה לרמ"ם הבאים לשבתות. במשך כשלוש וחצי שנים מאז שהתחילו את העירוב, היו קוראים לו מידי פעם, שיתקן להם דברים שנהרסו, והוא היה עוזר להם. בשבוע שעבר עלה לו רעיון לשאול את הממונה על כך בישיבה, האם הוא מניח את הפת של עירוב חצרות. ולהפתעתו אמר לו הממונה, אמרתי להנהלת הישיבה בהתחלה שתדאג לכך, ומאז לא עשיתי משהו בנושא. כלומר אולי לפני שלש שנים הניחו ואולי גם זה לא, וברור שבשנתיים האחרונות אין פת לעירוב במקום הזה. האברך נדהם מאוד, והענין גם ציער אותו מאוד, כיון שמתברר שהיה אסור לטלטל, וכל הישיבה סמכה על העירוב שהוא מטפל בו, ועברו איסור כל שבת. האברך התקשר מיד למוקד העירוב, ואמר שיש לו דבר חשוב שצריך לפרסם בגליונות - "לא לשכוח להניח פת לעירוב חצרות", יכול להיות כזה מקום שישקעו שלש שנים לתקן את העירוב, עם כל הקשיים וההוצאות הכרוכות בכך, ואל הדבר הכי קל ופשוט הם לא עושים. מי יודע כמה מקומות כאלו עוד יש, ומצוה לפרסם.

הודעות חשובות

בשורה משמחת למתחילים בלימוד המשנה ברורה במסגרת הדף היומי בהלכה, של "דרשו"

א. ניתן להשיג חוברת נפלאה "פתח העירוב - סיכום השו"ע" המסכמת את כל הלכות עירובין, שו"ע, משנ"ב, ביאור הלכה, עם פסקי החזו"א, והערות נוספות להסבר ההלכות ולדינים המעשיים בזמנינו. לכל סעיף יש כותרת, ציון למקור ההלכה בגמרא או בראשונים, וציון לכל דין מקורו השו"ע והמשנ"ב.

ב. בשבוע זה התחלנו בהוצאת גליון חדש, "פתח העירוב", הכולל פרטי דינים מעשיים, על סדר ההלכות הנלמדות מידי שבוע במסגרת זו.

עקב העלויות הגבוהות בהדפסת הגליונות, אין בידינו כעת להדפיס את הגליון, והוא יופיע במהדורת מייל למנויים.

ניתן להירשם לקבלת הגליון במייל a83320@gmail.com

הגליון יופיע בעז"ה גם בחוברת "קובץ גליונות" היוצאת מידי שבוע.

ג. ניתן להאזין לשיעור יומי דרך הטלפון, במערכת "קול הלשון", מפי הרב משה אנגלרד שליט"א בשיעורים אלו נעסוק בעז"ה בדינים אקטואליים היוצאים מדברי המשנ"ב בסעיפים הנלמדים באותו יום. השיעור ימסר בעז"ה בלילה, בשביל היום הבא, כדי שגם מגידי השיעורים יוכלו לקחת ממנו פנינים לשיעור שהם מוסרים. אורך השיעור כרבע שעה בלבד.

מספר הקו 03-6171110-1-19

ד. ניתן לקבל את המצגת המיוחדת

באמצעות האמצעים הטכנולוגיים [דיסק / ג'מבו מייל]

ניתן לפנות למוקד העירוב - 054-848-3320

שים לב! למרות שאנו מוסיים את הקבצים ללא חסימה, על מנת

שיהיה ללומדים קל להפיק את התועלת, בכל זאת המצגת מותנית

בתשלום לכיסוי ההוצאות הגדולות, המחיר לצפייה פרטית 3 ש"ח,

לצפייה בקבוצה (מעל 15 משתתפים) 50 ש"ח.

אין להקדין ללא תשלום (עדיף מראש).

בברכת "שמחים לשמרו ולערב עירובו"

המערכת מברכת בהצלחה את כל המצטרפים ללימוד הלכות עירובין

